

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021

i Natura 2000-område nr. 94
Rinkenæs, Dyrehaven og Rode Skov

Titel:

Natura 2000-plejeplan for
Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021 i Natura
2000-område nr. 94 Rinkenæs Skov,
Dyrehaven og Rode Skov

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Naturstyrelsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse
G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

[xxxxx]

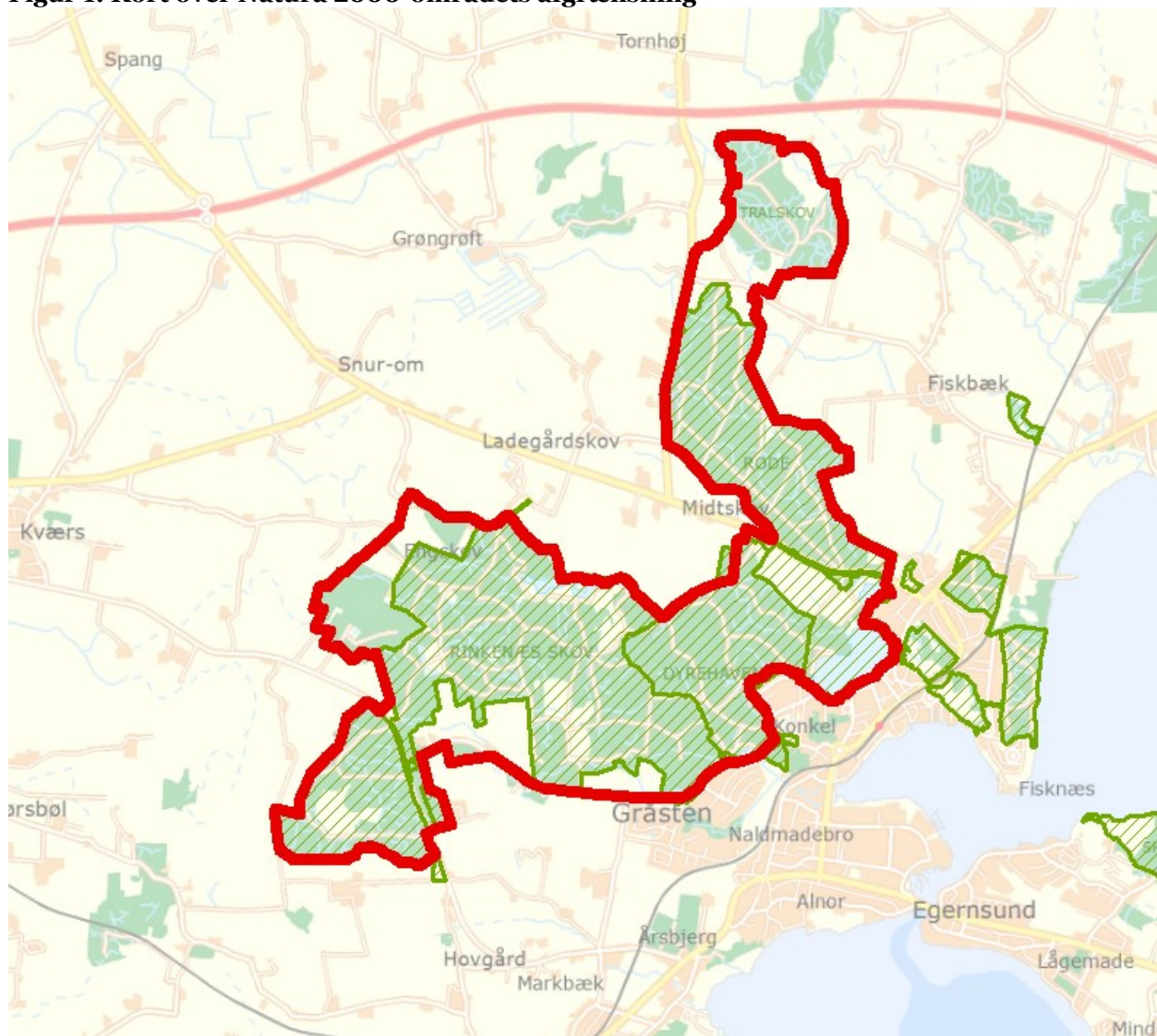
Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N94 *Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov* og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 650 ha.

Figur 1: Kort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsats opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til driftsplanen [Sønderjylland](#) og det tilhørende Naturplejeark, som kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil fortsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

På baggrund af nærværende plejeplan opdateres Naturplejearket, der er et bilag til enhedens driftsplanlægning, hvor de specifikke plejetiltag vil være beskrevet på lokalitetsniveau, med bl.a. angivelse af naturtilstand, plejemål, plejetiltag, udløb og prioritering (tidsfølge).

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afreporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 864 ha. Det består af Habitatområde nr. H83 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F68 og er beliggende i Sønderborg Kommune.

Området ligger nordvest for Gråsten i et morænelandskab, der især vest for Gråsten By er kraftigt kuperet. I dalene/slugterne løber vandløb, som flere steder er stemmet op til kunstige søer.

Området består af flere skove: Rinkenæs Skov, Dyrehaven, Tralskov og Rode Skov - også kaldet Gråstenskovene.

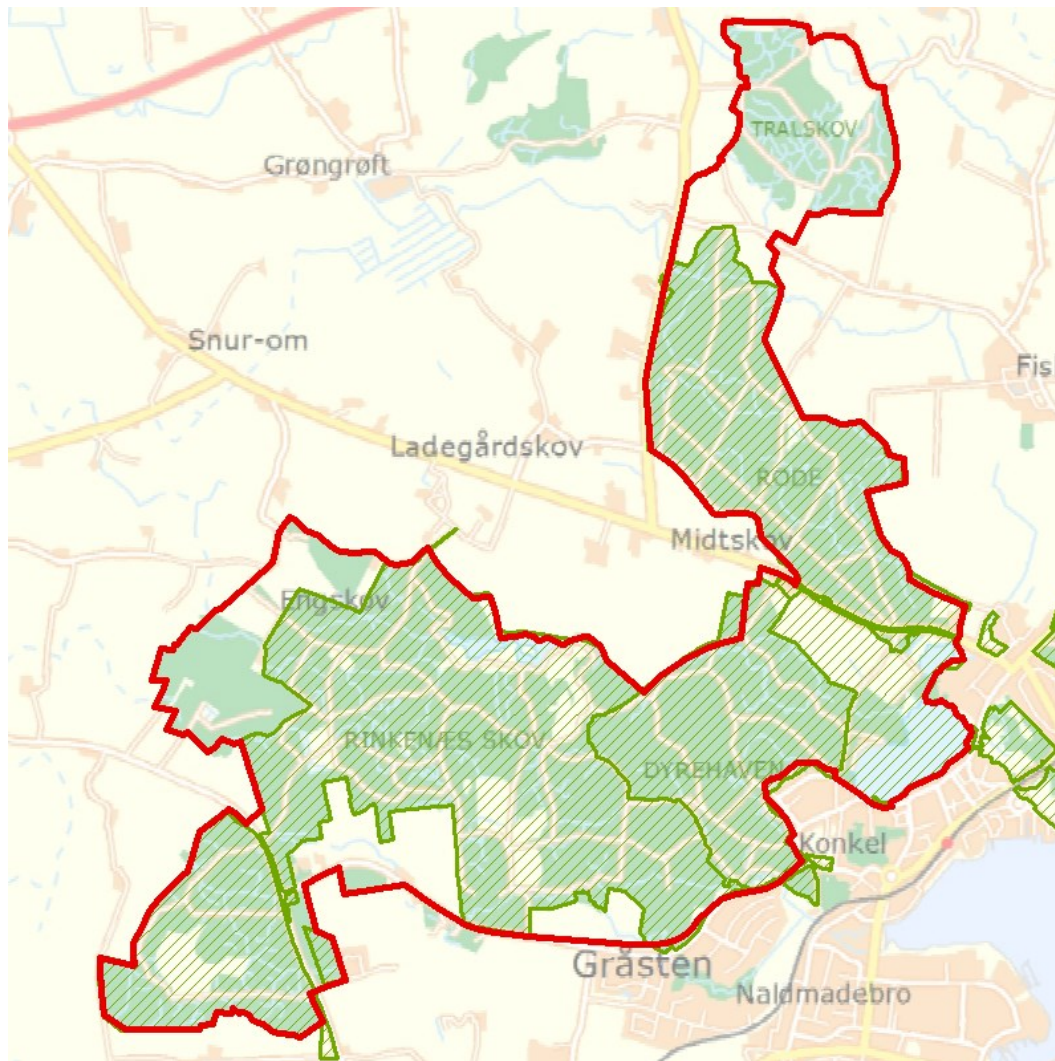
Skovene er meget varierede og består overvejende af gammel løvskov. Flere steder er der større sletter med overdrevspræg, og eng- eller rigkærpræg. De er udpeget til national seværdighed. Store dele af skovene er gamle - der er en del bøgebevoksninger og lidt færre egebevoksninger over 100 år.

Skovene er meget benyttede til friluftaktiviteter.

En væsentlig del af udpegningsgrundlaget i Natura2000-området udgøres af skovnaturtyper. Disse er der planlagt for i skovhandleplanen for området, som er gældende frem til 2021.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside findes også skovhandleplanen, ligesom der kan findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i N2000-området.

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

Inden for området forvalter Naturstyrelsen ca. 650 ha.

Det drejer sig primært om de skovbevoksede arealer i Gråstenskovene, men også om en række opstemmede søer med aktiv karpedrft samt afgræssede enge og overdrev fra Tustoft Maj i Buskmose Skov mod vest til de smukke og delvis fredede arealer ved Hjertehøj i øst.

Et større område er udlagt til urørt skov ved Hingstbjerg vest for Hjertehøj og der gennemføres skovgræsning i en mindre del af Roden Skov.

I den midterste del af området ligger den lille survandede Ravnmose.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
7230	Rigkær	1,5
7140	Hængesæk	0,3
Hovedtotal		1,8

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Stor Vandsalamander

Ynglefugle:

- Hvepsevåge (Y)
- Isfugl (Y)
- Rørhøg (Y)

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 10 plejetiltag hvilket omfattede hegning, græsning, rydning af opvækst og vandstandshævning.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de gennemførte indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	8	Gennemførte indsatser (areal)	7,0 ha	80 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	2	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	1,2 ha	20 %

Tabel c: Oversigt over konkrete indsatser der ikke er gennemført med begrundelse

Natur type	Naturtype navn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for manglende gennemførelse
7140	Hængesæk	Naturtype-bevarende pleje	Rydning af opvækst	0,3	Tiltaget er ikke gennemført, da der i perioden ikke blev behov for at nedskære træagtig opvækst.
7230	Rigkær	Naturtype-bevarende pleje	Rydning af opvækst	0,9	Tiltaget er ikke gennemført, da der i perioden ikke blev behov for at nedskære træagtig opvækst.

Generelle bemærkninger og erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

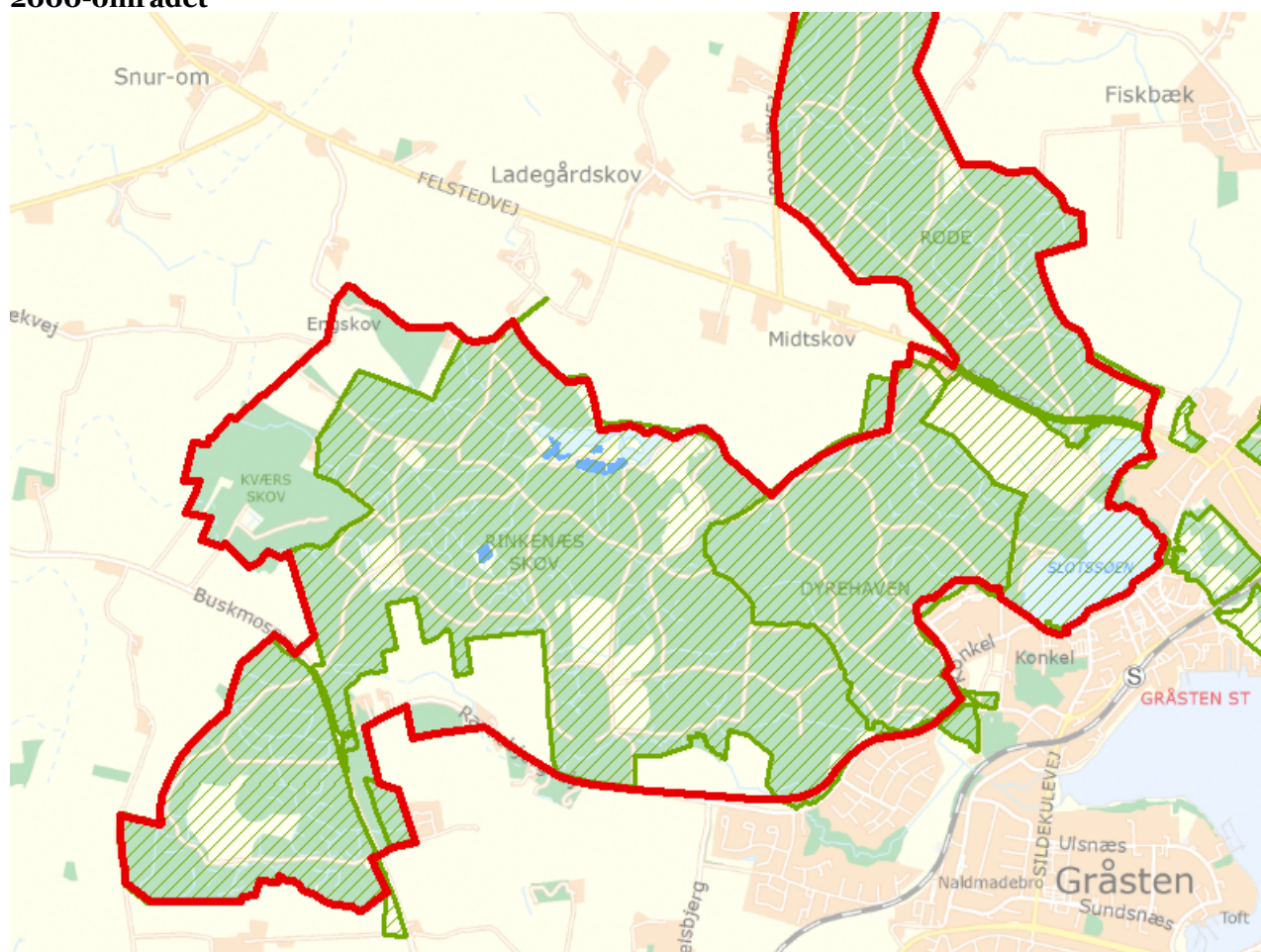
I området er ovennævnte plejetiltag gennemført til sikring af den sammenhængende lysåbne natur. Habitatnaturtyperne i udpegningsgrundlaget vurderes overordnet at have haft gavn af plejen der har medvirket positivt i forhold til målet om at sikre en gunstig bevaringsstatus.

Konkrete erfaringer

1. Der var planlagt en samlet udvidelse af rigkærsarealet i Natura 2000-området med 1-3 ha. Dette er iværksat dels ved at hæve vandstanden på et græsningsareal på 0,3 ha ved Margrethe Sø og dels ved at rydde, hegne og afgræsse samt hæve vandstand på et potentielt rigkærsareal på 1,6 ha kaldet Konkelingen i Dyrehaven.
2. Der har været afgræsset som planlagt i rigkær ved Margrethe Sø.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

På kortet ses kun indsatser i eksisterende Natura 2000-naturtyper. Riggærsudvidelsen i Konkelteng fremgår således ikke af kortet.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger. I Natura 2000 planens indsatsprogram er der angivet en række generelle men ingen områdespecifikke retningslinjer. At der ikke er nogen områdespecifikke retningslinjer for dette natura 2000 område betyder at der som udgangspunkt ikke iværksættes nye tiltag. Målsætningerne opfyldes alene ved at eksisterende plejetiltag videreføres.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. I Naturplejemarket der ligger som bilag til driftsplanen fremgår Naturstyrelsens vurdering af plejebehovet for de løbende samt enkeltstående plejetiltag, herunder med en angivelse af lokaliteten, en prioritering af tidsfølgen på plejetiltagene, naturtilstanden og plejebehovet.

Plejetiltaget på lokalitetsniveau vil alene fremgå af Naturplejemarket i bilag til driftsplanen.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis græsning af rigkær og rydning af hængesæk jf. nedenstående skema.

Tabel d: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	1,5
			Naturtypebevarende pleje	1,5
	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	0,3
			Naturtypebevarende pleje	0,3

Tabel e: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	7230	Rigkær	Græsning	Eksisterende	1,5
	7140	Hængesæk	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,3

I tabel d er der en opdeling i to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "nye tiltag": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel d.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arten Stor Vandsalamander eller ynglefuglene end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturplejemarket i bilag til driftsplanen.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Udviklingen i areal og tilstand er stabil eller i fremgang for naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II.
- Udviklingen af natur/skovtilstand I-II er i fremgang for naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet vil være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- Arter uden tilstandsvurderingsystem har gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N94

Natura 2000-området har et areal på 864 ha, hvoraf ca. 650 ha forvaltes af Naturstyrelsen. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H83 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F68 og er beliggende i Sønderborg Kommune.

Området ligger nordvest for Gråsten i et morænelandskab, der især vest for Gråsten By er kraftigt kuperet. I dalene/slugterne løber vandløb, som flere steder er stemmet op til kunstige søer.

Området består af flere skove: Rinkenæs Skov, Dyrehaven, Tralskov og Rode Skov - også kaldet Gråstenskovene.

Skovene er meget varierede og består overvejende af gammel løvskov. Flere steder er der større sletter med overdrevspræg, og eng- eller rigkærspræg.

Store dele af skoven er gammel - der er en del bølgebevoksninger og lidt færre egebevoksninger over 100 år. Arter og fugle på udpegningsgrundlaget inkluderer stor vandsalamander, hvepsevåge, isfugl og rørhøg.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
7230	Rigkær	1,5
7140	Hængesæk	0,3
Hovedtotal		1,8

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger.

I Natura 2000 planens indsatsprogram er der angivet en række generelle men ingen områdespecifikke retningslinjer. At der ikke er nogen områdespecifikke retningslinjer for dette natura 2000 område betyder at der som udgangspunkt ikke iværksættes nye tiltag. Målsætningerne opfyldes alene ved at eksisterende plejetiltag videreføres.

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i tabellen:

- Lysåbne naturtyper

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)					
		Naturtype	Målsætning		Total
Eksisterende habitatnatur	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen		1,5
			Naturtypebevarende pleje		1,5
	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen		0,3
			Naturtypebevarende pleje		0,3

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	7230	Rigkær	Græsning	Eksisterende	1,5
	7140	Hængesæk	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,3

I tabel III er der en opdeling i to kategorier:

- ”Eksisterende driftsplan mv.”: Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- ”nye tiltag”: Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Udviklingen i areal og tilstand er stabil eller i fremgang for naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II.
- Udviklingen af natur/skovtilstand I-II er i fremgang for naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet vil være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- Arter uden tilstandsvurderingssystem har gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddingård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk